

บทที่ 1

บทนำ

หลักการเหตุผลและความเป็นมา

ลุ่มน้ำน่าน ครอบคลุมพื้นที่ 34,330 ตารางกิโลเมตรในเขตพื้นที่ จังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พิจิตร และนครสวรรค์ มีต้นกำเนิดจากคอยกัว ในทิวเขาหลวงพระบาง เขตอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง และอำเภอบัว ไหลผ่านอำเภอท่าวังผา อำเภอเมือง อำเภอสา และอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ และไปบรรจบกับ แม่น้ำปิง วัง ยม ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ รวมระยะทางความยาวแม่น้ำ 770 กิโลเมตร สภาพลุ่มน้ำน่านตอนบนนับจากอุตรดิตถ์ขึ้นไป เป็นเทือกเขาและที่ราบในหุบเขาครอบคลุมพื้นที่ 18,159 ตารางกิโลเมตร ส่วนพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่างจากอุตรดิตถ์ลงมาครอบคลุมประมาณ 16,171 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ รหัสลุ่มน้ำน่านหมายเลข 09 ทิศเหนือติดเขตลุ่มน้ำโขง ตะวันตกติดเขตลุ่มน้ำยม ตะวันออกติดเขตลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำป่าสัก และทิศใต้ติดเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนสภาพอากาศอยู่ภายใต้อิทธิพลของ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณฝนที่ลุ่มน้ำรวมเฉลี่ยทั้งปี 1,242.7 มิลลิเมตร เฉพาะลุ่มน้ำตอนบนที่ อำเภอทุ่งช้างเฉลี่ย 1619.4 มิลลิเมตรและที่นาน้อย 933.2 มิลลิเมตร ซึ่งมีฝนกระจายสม่ำเสมอว่า ลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำยม อุณหภูมิของลุ่มน้ำน่านตอนบนเฉลี่ยวัดได้ 25.7 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ 78 เปอร์เซ็นต์ ทรัพยากรแร่มีทั้งโลหะ เช่น แร่โครไมท์ ตะกั่ว ทองแดง พวกอโลหะ ได้แก่ อิลไลต์ ทัลค์ แอสเบสทอส ฟอสเฟต ถ่านหิน หินดินดาน หินทราย หินก่อสร้าง ลักษณะป่าไม้ มีทั้งป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าไม้ผลัดใบ และป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากการบุกรุก แคว้ง และเฉพาะส่วนป่าเขตลุ่มน้ำจะแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ที่ดินและป่าไม้ คือป่าเพื่อการอนุรักษ์ ป่าเพื่อเศรษฐกิจและป่าเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ยังมีอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอนุทยานหลายแห่ง คุณภาพของน้ำใช้ผลิตเป็นน้ำประปาได้ ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการให้สะอาดตามระบบก่อน เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการระบายน้ำเสียจากชุมชนมากขึ้นเรื่อยๆ ส่วนที่บริเวณเขื่อนสิริกิติ์ ก็สามารถเป็นแหล่งการประมงได้ดี ปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาลุ่มน้ำน่านก็คือ มีจำนวนองค์กรที่บริหารจัดการ ลุ่มน้ำจำกัดและไม่มีเอกภาพ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ

สภาพปัญหาใหญ่ ๆ ของลุ่มน้ำน่านมี 3 ประเด็นคือ ปัญหาแหล่งน้ำต้นเงิน น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ การเกิดอุทกภัย ปัญหาสภาพแวดล้อม การบุกรุกพื้นที่การทำลายป่า การพังทลายของดินตลิ่งและปัญหาคุณภาพของดิน มีความสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ(รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร; งานศึกษาข้อมูลและศักยภาพลุ่มน้ำน่าน: 2537)

เนื่องจากปัญหาการใช้และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของระบบนิเวศและการก่อเกิดแหล่งต้นน้ำลำธาร ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิดรวมไปถึงสัตว์น้ำอีกด้วย การสูญเสียพื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำมีผลกระทบ เช่น เกิดภาวะแห้งแล้ง เกิดไฟป่า น้ำท่วมฉับพลันและการขาดแคลนที่ทำกิน ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจปัญหาสังคมแห่งชาติและจากเหตุผลของการจัดการพื้นที่ทำกิน ยังไม่ประสบผลสำเร็จในระดับปฏิบัติการตามนโยบาย พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำจึงถูกรุดคั่งกล่าวต่อเนื่องกันมานานแล้ว เมื่อ พ.ศ.2541 เนื้อที่ป่าร้อยละประมาณ 90.74 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด เหลือเพียง 41.95 เปอร์เซ็นต์ ใน พ.ศ. 2536 (เอกสารโครงการ : 2540)

กรมป่าไม้จึงนำเอาแนวทางการจัดการโครงการ พัฒนาที่สูงคอยสามหมื่นจังหวัดเชียงใหม่ที่เริ่มจากปี 2530-2538 ภายใต้หลักการการมีส่วนร่วมและการสร้างศักยภาพที่เข้มแข็งของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำ ให้คืนสภาพดั้งเดิม(เอกสารโครงการ : 2540)

ความเป็นมาของโครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบนและพื้นที่จัดการต้นน้ำสบสาย

โครงการการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบนนี้ได้รับการสนับสนุนจาก Danish Cooperation For Environment and Development(DANCED) เมื่อปลายปีพ.ศ.2537 และลงนามอนุมัติช่วยเหลือเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2538 และจะสิ้นสุดโครงการในปีงบประมาณ 2546 โครงการนี้ ได้มีการจัดประชุมสัมมนาโครงการรับทราบแนวทางการดำเนินงานและพื้นที่ปฏิบัติงานเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2540 ที่น่านริสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดน่าน (ที่ กษ 0712.62/048) การดำเนินงานใช้เวลาทั้งหมด 7 ปี(2539-2546) แบ่งเป็นระยะที่ 1 ใช้เวลา 4 ปี(2539-2543) และระยะที่ 2 ใช้เวลา 3 ปี(2544-2546) งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลไทยและเดนมาร์กจำนวน 275,137,100 บาทและการดำเนินงานระยะแรกเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541)

จุดประสงค์การจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบนของโครงการ พอสรุปได้ดังนี้

1) เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน โดยการเพิ่มศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ 2) เพื่อพัฒนาป่าไม้โดยองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การปรับปรุงการเกษตรและการควบคุมไฟป่า 3) เพื่อพัฒนาโครงสร้างขององค์กรชุมชนให้ยั่งยืน และสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนขององค์กรชุมชน เพื่อใช้ในการปกป้องรักษาป่าไม้ ดิน น้ำ ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อโครงการ

สิ้นสุด 4) เพื่อพัฒนาระบบการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบยั่งยืน และมีการผลิตที่สอดคล้องกับ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ดำเนินการของโครงการลุ่มน้ำน่านตอนบนคัดเลือกโดยกรมป่าไม้ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดน่าน ประกอบด้วยหน่วยจัดการต้นน้ำ 6 หน่วยคือ หน่วยจัดการต้นน้ำสบสาย หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำแหม หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำหุ่ย หน่วยจัดการต้นน้ำห้วยยอด และหน่วยจัดการต้นน้ำขุนน้ำพริก ทั้งหมดอยู่ในพื้นที่กิ่งอำเภอสองแคว และอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านเป็นพื้นที่เร่งด่วนในการฟื้นฟู รวมทั้งหมด 912 ตารางกิโลเมตร หรือ 570,912 ไร่ประกอบด้วย 44 หมู่บ้าน เป้าหมายชุมชนมีจำนวน 3,843 หลังคาเรือน มีประชากรประมาณ 20,000 คน

ส่วนหน่วยจัดการต้นน้ำสบสายเป็น 1 ใน 6 หน่วยของโครงการอยู่ในเขตอำเภอท่าวังผา มี 7 หมู่บ้านของ 2 ตำบล คือ ตำบลศรีภูมิ มี 5 หมู่บ้าน และตำบลตาลชุม มี 2 หมู่บ้าน เป็นชาวไทยพุทธทั้งหมด รวม 783 หลังคาเรือน รวมประชากร 3,322 คน ซึ่ง 3 ใน 7 หมู่บ้านอยู่ในเขตป่าสงวน ป่าน้ำยาว ป่าน้ำสวด นอกนั้นยังไม่ ปรากฏชื่อ(เอกสาร โครงการ: 2540 / ข้อมูลประชากร 2538)

หลักการดำเนินงานของโครงการ ดำเนินงานโดยการกระตุ้นให้องค์กรชุมชนเกิดความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ และประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยองค์กรชุมชนเอง ตลอดจนสามารถดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ให้การสนับสนุนการฝึกอบรม และสร้างความรู้สึกร่วมกันหนึ่งเดียวกันระหว่างผู้ดำเนินงานในกิจกรรมการฟื้นฟูต้นน้ำ การวางแผนการดำเนินงาน การติดตามผลของโครงการ การวางแผนและการดำเนินงาน อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้กำหนด และวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับโครงการสร้างความตระหนักต่อผลเสียที่เกิดขึ้น จากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและผลผลิตทางการเกษตรลดลง การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระดับหมู่บ้านโดยให้การฝึกอบรมด้านการมีส่วนร่วม ทักษะ เทคนิค และวิธีการจัดการ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืนได้ด้วยองค์กรของชุมชนเองเมื่อโครงการสิ้นสุดลง

เป้าหมายการดำเนินงาน และการวิเคราะห์เชิงตรรกะ 1) ดำรวจข้อมูลพื้นฐาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและระบบการจัดการของหมู่บ้านต่าง ๆ และพื้นที่ป่าไม้ ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจและสังคม การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร รูปแบบการจ้างงาน และสถาบันหมู่บ้านเพื่อ ประโยชน์ในการวางแผน และการประเมินผลกระทบของพื้นที่โครงการ 2) วางแผนการใช้ ประโยชน์ที่ดิน เพื่อความสามารถให้ผลผลิตที่ยั่งยืน โดยความเห็นชอบร่วมกันของชาวบ้านทั้ง 44 หมู่บ้าน 3) ชาวบ้าน คณะทำงานของโครงการ และคณะทำงานส่งเสริมระดับอำเภอมีส่วนร่วม ในการวางแผนในการทำกิจกรรมของโครงการ 4) ชุมชนได้รับการสนับสนุนกิจกรรม เสริมรายได้บนพื้นฐานการพึ่งตนเองแบบยั่งยืน โดยผ่านคณะกรรมการหมู่บ้าน 5) สถาบันต่างๆ ในพื้นที่ได้เข้าร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และการติดตามผลกิจกรรมของโครงการ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านเครือข่ายหมู่บ้านลุ่มน้ำ คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดอำเภอและตำบล 6) พื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในโครงการโดยการปลูกป่าให้ได้ 32,400 ไร่ภายในปี พ.ศ.2545 7) เพิ่มพื้นที่ และความสมบูรณ์ของป่าไม้โดยการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ 100,000 ไร่ ภายในปี พ.ศ.2545 8) ลดการเกิดไฟป่าให้ได้ร้อยละ 50 ภายในปีพ.ศ. 2545 โดยการป้องกันและควบคุมไฟป่าในพื้นที่ 100,000 ไร่ โดยชาวบ้านและคณะทำงานของกรมป่าไม้ 9) เพิ่มความรู้ที่เป็นประโยชน์ทางเทคนิค ในการเลือกการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงระบบการทำฟาร์ม ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ดินและ น้ำให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของเกษตรกร ภายในปี พ.ศ.2545 10) ลดการทำไร่เลื่อนลอยลง ร้อยละ 35 ภายในปี พ.ศ.2545 และลดการเพาะปลูกพืชบนพื้นที่ลาดชันให้เหลือร้อยละ 50 และ เลือกชนิดพืชที่เพาะปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยยึดหลักการเกษตรเชิงอนุรักษ์

แผนการดำเนินงาน แผนงานด้านการสำรวจข้อมูลและวางแผนดำเนินการสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานความเป็นอยู่ทั่วไปด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับหมู่บ้านและ เครือข่ายแผนงานด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการปรับปรุงการเกษตรผ่านกองทุนพัฒนา หมู่บ้านดำเนินการให้ความรู้และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การปลูก พืชแบบผสมผสานในเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่ทำการเกษตร การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการปรับปรุงระบบ การเกษตร โดยผ่านคณะกรรมการและกองทุนหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แผนงานด้านการป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า ดำเนินการมุ่งเน้นให้ชุมชนตระหนักถึงความ สำคัญของป่า และมีจิตสำนึกในการป้องกันดูแลรักษาป่า โดยมีการจัดตั้งกลุ่ม และสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการควบคุมไฟป่า แผนงานด้านการฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำ การดำเนินงานมุ่งเน้นใน การฟื้นฟูสภาพป่า โดยการปลูกป่าปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำและดูแลรักษาป่าธรรมชาติ โดยการ ควบคุมไฟป่าและป้องกันป่าอย่างมีประสิทธิภาพ แผนงานด้านฝึกอบรมและปลูกสร้างจิตสำนึก

ดำเนินงานให้ความรู้ โดยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการสัมมนาเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่โครงการ แผนงานด้านติดตามและประเมินผลติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับแผนปฏิบัติงาน และในช่วงปีสุดท้ายของการดำเนินงานจะมีการ ประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการ

โครงการตั้งเป้าหมายไว้ที่ พัฒนาป่าไม้ให้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งกรมป่าไม้รับผิดชอบการดำเนินงานโดยส่วนอนุรักษ์ต้นน้ำ เกี่ยวกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ DANCED ให้การสนับสนุนด้านทุนที่ใช้เกี่ยวกับการพัฒนาด้านชุมชน ได้แก่ การฝึกอบรม การสร้างความตระหนักเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต หลังจากโครงการนี้จบสิ้นลงไปแล้ว โดยมุ่งให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ไม้ ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน และพื้นที่ป่าไม้ได้รับการป้องกันดูแลและฟื้นฟู โดยองค์กรชุมชน ที่ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางระบบนิเวศ ตลอดจนคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงสภาพความพร้อมของโครงการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการดำเนินงาน และความเป็นไปได้ด้านผลผลิตของโครงการในการดำเนินโครงการระยะแรก ศึกษาความพร้อมของสภาพแวดล้อม ของพื้นที่ดำเนินโครงการและความพร้อมของชุมชน ที่รองรับกิจกรรมของโครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เคยประสบผลสำเร็จมาบ้างแล้ว จากโครงการหนึ่งมาขยายผลสู่อีกโครงการหนึ่ง ทั้งนี้เป็นการประเมินระดับความพร้อมและเงื่อนไขของความพร้อม ผลการศึกษาด้านความพร้อมนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประเมินผลการดำเนินการในระยะแรกนี้ จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อประเมินความพร้อมของโครงการการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขของความพร้อมของโครงการการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพร้อมของโครงการ หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้รับผิดชอบโครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน ในระดับต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีความสามารถจัดการโครงการ ให้บรรลุผลได้

ความเป้าหมายโดยอาศัย สภาพแวดล้อม ปัจจัยป้อน กระบวนการดำเนินงานโครงการ และเงื่อนไข ความขีดความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ ดังนี้

1. ความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมพื้นฐานของโครงการที่ แสดงออกถึงเหตุผลที่ช่วยในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ดำเนินโครงการ ว่ามีความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการเพียงใด

2. ความพร้อมด้านปัจจัยป้อน คือ ความพร้อมที่วัดจากปัจจัยต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยภายใน

2.1.1 วัตถุประสงค์

2.1.2 งบประมาณ

2.1.3 บุคลากรหน่วยงานโครงการ

2.1.4 ครุภัณฑ์

2.1.5 แผนการดำเนินงาน

2.1.6 ยุทธศาสตร์การบริหารงาน

2.1.7 ความรู้เกี่ยวกับนโยบาย โครงการของเจ้าหน้าที่

2.1.8 ความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่

2.2 ปัจจัยภายนอก

2.2.1 จำนวนประชากรของประชาชนในพื้นที่โครงการ

2.2.2 ความรู้เกี่ยวกับนโยบายโครงการและความรู้ความเข้าใจด้าน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของประชาชนและองค์กร หน่วยงานอื่น

2.2.3 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมโครงการ

2.2.4 ระดับความเกี่ยวข้องขององค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่โครงการ

3. ความพร้อมด้านกระบวนการ คือ ศึกษาความเป็นไปได้และความสัมพันธ์กัน ของขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

4. ความเป็นไปได้ของผลที่คาดว่าจะได้รับเป็นผลผลิตของโครงการ คือ ความ สำเร็จของวัตถุประสงค์โครงการ ที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการจัดการกลุ่มน้ำน่านตอนบน ระยะแรก ซึ่งผู้ศึกษาได้ประเมินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน

2) การพัฒนาป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3) การพัฒนาโครงการขององค์กรชุมชนแบบยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

4) การพัฒนาที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับผลประโยชน์สอดคล้องกับ สิ่งแวดล้อม

การศึกษาความเป็นไปได้ของผลผลิตทั้ง 4 ด้านนี้ หมายถึง การศึกษาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานร่วมกันของโครงการ ประชาชนและองค์กรหน่วยงานราชการอื่นๆ ในพื้นที่ว่ามีผลผลิตเกิดขึ้นในระหว่างระยะดำเนินการช่วงแรกนี้ จากระดับของความพร้อมที่มีอยู่ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ดังกล่าว

ลุ่มน้ำน่านตอนบน คือ พื้นที่บริเวณต้นน้ำน่านตอนบน หมายถึงพื้นที่จัดการต้นน้ำสาขาอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เงื่อนไขของความพร้อม คือ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแห่งความพร้อมของโครงการในเชิงการจัดการ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้วัดองค์ประกอบที่เป็นทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ผู้ศึกษาได้พิจารณาว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญต่อการทำให้เกิดความพร้อมในการมีส่วนร่วม คือ

1. ความเข้าใจต่อแนวคิดแนวปฏิบัติการพัฒนาโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยหน่วยจัดการต้นน้ำเป็นผู้สนับสนุน มีการแสดงนโยบายแผนงาน และการดำเนินงานที่ชัดเจน
2. ด้านแรงจูงใจ ที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วม เช่น การได้รับผลประโยชน์ของชุมชนจากโครงการในด้านต่าง ๆ การช่วยแก้ปัญหาและกิจกรรมที่ช่วยสร้างความตระหนัก เพื่อให้ชาวบ้านมองเห็นผลประโยชน์ที่เป็นของชุมชนระยะยาวได้ จนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการอย่างจริงจัง
3. ด้านเวลา มีผลต่อการเตรียมความพร้อมชุมชน ก่อนดำเนินโครงการ และทำให้มีผลต่อการดำเนินการจริงนั้น ไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ได้

ขอบเขตการศึกษา

1. พื้นที่ศึกษา

เขตโครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน ของพื้นที่จัดการต้นน้ำสาขา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ครอบคลุม 7 หมู่บ้าน 2 ตำบล คือตำบลศรีภูมิ 5 หมู่บ้าน และตำบลตาลชุม 2 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตประชากร

กลุ่มประชากรที่ศึกษามี 3 กลุ่มตัวอย่างคือ

- 2.1 ประชาชนในพื้นที่ดำเนินการของ 2 หมู่บ้านจาก 2 ตำบลคือ

2.1.1 จาก 5 หมู่บ้านในตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา 218 หลังคาเรือน

2.1.2 จาก 2 หมู่บ้านในตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา 47 หลังคาเรือน

โดยกำหนดการจัดเก็บข้อมูลหลังคาเรือนละ 1 คน รวม 265 คน

2.2 เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและเจ้าหน้าที่โครงการสำนักงานใหญ่ เจ้าหน้าที่ผู้ลงพื้นที่โครงการ เป็นบุคลากรของหน่วยจัดการต้นน้ำสบสาย รวม 25 คน

2.3 เจ้าหน้าที่กลุ่มองค์กรเอกชน และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ 20 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ 310 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาได้มุ่งไปที่ประเมินความพร้อมตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลด้านความพร้อมด้านบริบทของโครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน พื้นที่จัดการลุ่มน้ำสบสาย เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ
2. ศึกษาความพร้อมด้านปัจจัยป้อน โดยการประเมินในส่วนของอัตราค่าจ้างประมาณและศักยภาพด้านอื่น ๆ ของโครงการ ศึกษาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน
3. กระบวนการดำเนินการตามแผนของโครงการฯ กิจกรรมที่ป้อนเข้าสู่โครงการ
4. ศึกษาผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานในระยะ 3 ปีแรกของระยะที่ 1 ของ นับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2539 ถึง มิถุนายน 2542 ของโครงการ อันสืบผลที่มาจากความพร้อมของโครงการที่ได้ศึกษามาจากประเด็นข้อที่ 1-3 เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนในการเสนอแนะต่อไป
5. ศึกษาเงื่อนไขความพร้อม คือระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความพร้อมของโครงการในเชิงการจัดการ ตามรายละเอียดที่นำเสนอไว้ในนิยามศัพท์ เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาข้างต้นแล้ว 3 ประการ คือ ด้านแนวปฏิบัติการพัฒนาแบบชุมชนมีส่วนร่วม ด้านแรงจูงใจและระยะเวลาที่ดำเนินการ โครงการจัดการลุ่มน้ำน่านตอนบน พื้นที่จัดการต้นน้ำสบสาย นั้นมีผลต่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร

4. ขอบเขตระยะเวลา

ช่วงเวลาที่ศึกษา ระยะเริ่มต้นโครงการ คือตั้งแต่ มิถุนายน 2539 ถึง มิถุนายน 2542